Strindberg, August

Brända tomten /

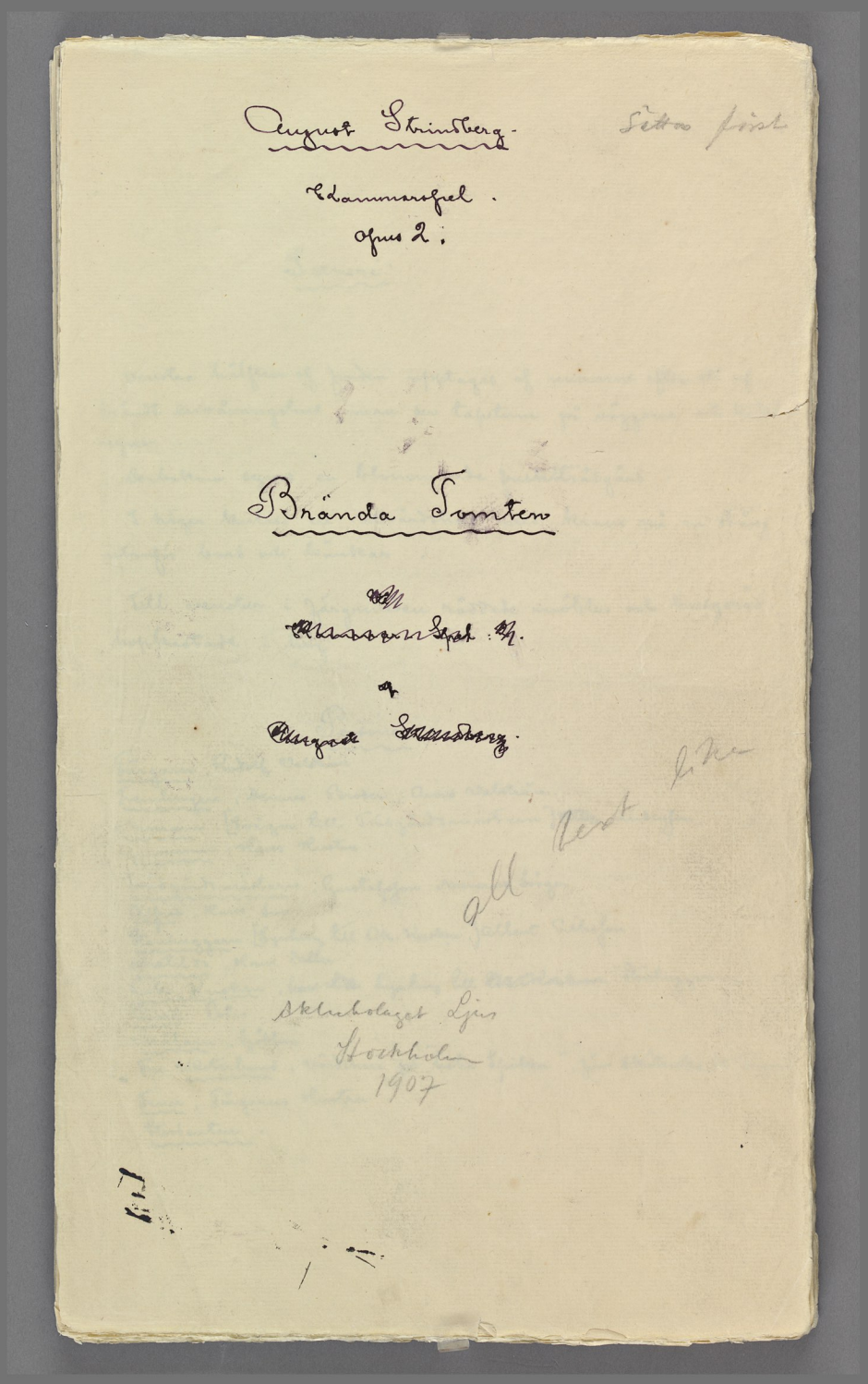

Handskrift // T36:10

Tillkomstår 1907?

Digitaliserad år 2017

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Strindberg, August

Brända tomten /

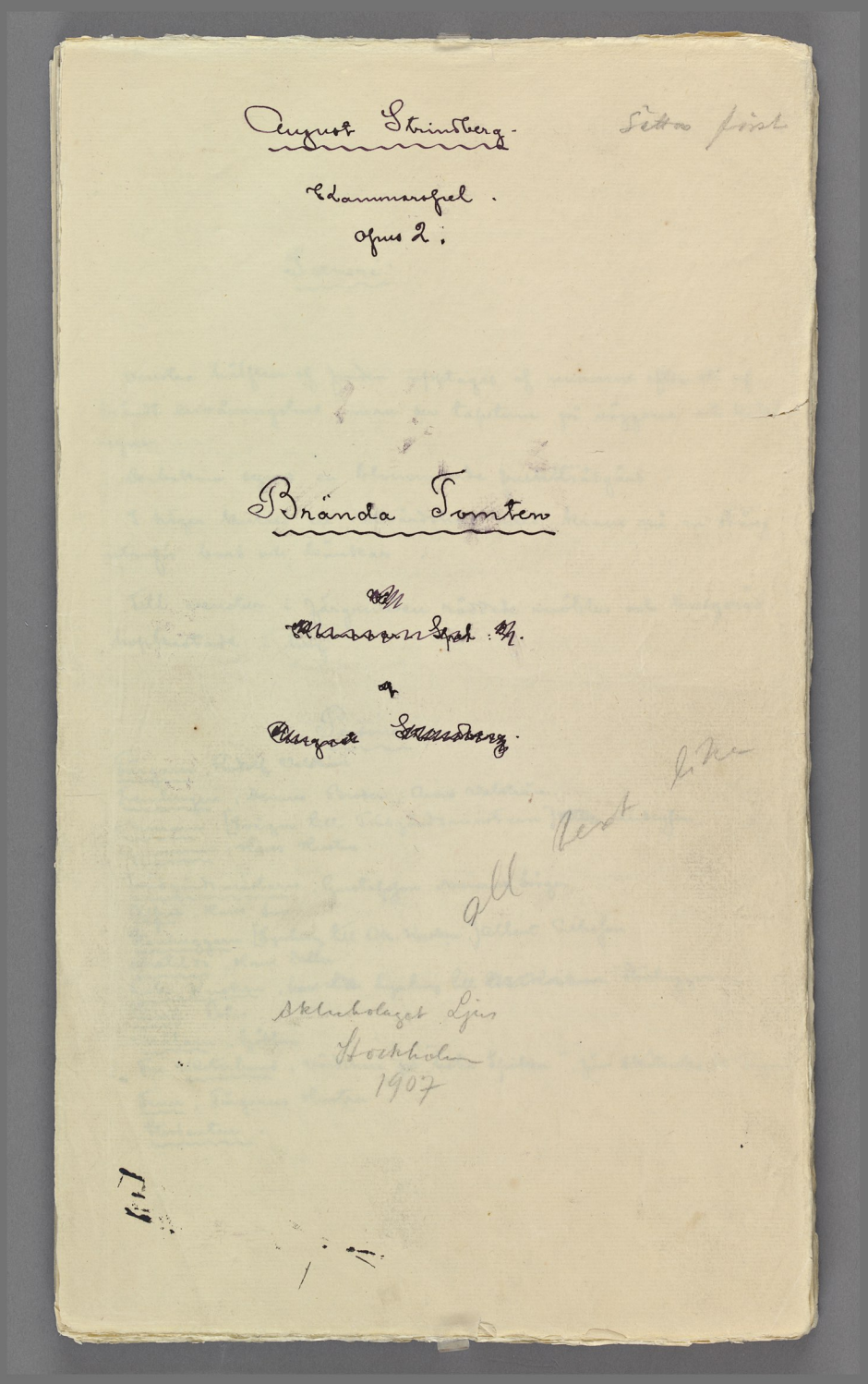

Handskrift // T36:10

Tillkomstår 1907?

Digitaliserad år 2017

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

August Strindberg.

Sätter fröst

Kammarspel.

Opus 2.

Brända Tomten

~~Ett kammarspel i 1 akt.~~

av

August Strindberg.

Allt bort

Aktiebolaget Ljus
Stockholm
1907

Scenerí:

Vestra hälften af fonden upptages af murarne efter ett afbrändt envåningshus; man ser tapeterna på väggarna och skelettgrar.

Derbakom synes en blommande fruktträdgård.

I höger kulissen ett utvändshus med kran på en stång; utanför bord och bänkar.

Till vänster i förgrunden röddade möbler och husgeråd hopkastade i hög.

Personer:

Färgaren, Rudolf Waldström

Premlingen, Dennes Broder, Arvid Waldström.

Murarn, [Svåger till Trädgårdsmästaren] Otto Andersson.

Gumman, Hans Hustru.

Trädgårdsmästaren, Gustafsson. Murarns Svåger

Alfred, Hans Son

Stenhuggaren [Systerson till Sik. Kvisten] Albert Nilsson.

Matilda, Hans Dotter

Sik-Kvisten, Systerson till Stenhuggaren,

Civil Polis.

Målaren, Sjöblom.

Fru Westerlund, Värdinna på "Lilla Spiken", som skötersko åt Färgaren.

Fruen, Färgarens Hustru.

Studenten.

Mälaren

Murarn

Kommer

Å det

Det s

Å de

Murarn

Ja, d

gatan; n

min fa

Å de

Vi kä

gat sind

kommit

fram, d

mer all

tills de

längst

Hur

på aftona

Ja, vi

bredvis.

Målaren står och stryker fönsterfoden på Vårdhuset; han följer lyssnande alla samtal.
Muram står och gräfver i ruinerna. En civil Polis kommer in.

Civil Polis.

Är det rigtigt slocknadt nu?

Muram

Det syns ingen röks åtminstone.

Civil

Du skall jag framställa några frågor igen. — [Paus] Muram är född här i qvarteret?

Muram

Ja, du! I sjuttiofem är han jag bott här på gatan; när jag ~~[illegible]~~ (inte var född) ~~[illegible]~~ byggdes detta hus, min far var med och murade ...

Civil

Du känner han alla här på trakten?

Muram

Vi känner hvarann allihop, för det är något särskildt med den här gatan; de som kommit dit en gång, kommer aldrig derifrån, det vill säga att de som flytta, kommer alltid tillbaka ändå förr eller senare, tills de föres ut till kärgården som ligger långt ut i ändan af gatan. ~~[illegible]~~

Civil

Vi har att särskildt ~~[illegible]~~ namn på ett qvarter här?

Muram

Vi kallar det (storaset) ~~[illegible]~~; och ~~[illegible]~~ alla hata hvarann, misstänka hvarann, förtala hvarann, pina hvarann...

[Paus]

Civil

Hör nu, elden utbrut klockan half elfva på aftonen; var porten stängd då?

Muram

Ja, si det vet jag inte, för jag bor i gårdsbredvid...

Civil

Hvar börja' det brinna då?

Murarn

Ofoge i vindskammaren, der studenten bor.

Civil

Var han hemma?

Murarn

Näh, han var på teatern.

Civil

Hade han gått ifrån lampan då?

Murarn

Ja, si det vet jag inte...

[Paus]

Civil

Är studenten slägt med husegarn?

Murarn

Näh, det tror jag inte. — Är Herrn vid polisen?

Civil

Hur kom sig att inte vändskuset log eld?

Murarn

De kvstra brandsegel öfver och sprutade på!

Civil

Det är konstigt att inte äppelträna förstördes af hettan.

Murarn

De stod i knopp och det hade regnat om dagen, men af värmen slog de ut i blom midt i natten, lite för tidigt så att säga, för kommer det nu frost, så är trädgårdsmästaren det.

Civil

Hvad är trädgårdsmästaren för Karl?

Murarn

Han heter Gustafsson...

Civil

Men hvad är det för en Karl?

Murarn

Hör nu herre, jag är sjuttiofem år... och derför vet jag intet annat om Gustafsson, och visste jag, skulle jag inte stå och stå-ga't här!

[Paus.]

Civil

Och husegarn heter Valström (färgare, sextio år omkring, gift...

Murarn

Fortsätt sjelf! Jag låter inte pumpa mig mera.

Civil

Anses det vara mordbrand?

Murarn

Det anses alla skrivväder.

Civil

Hvem misstänkes di?

Murarn

Den intresserade är alltid misstänkt af brandstatsbolaget; derför har jag aldrig haft assureradt.

Civil

Har han hittat något vid gräfningen?

Murarn

Alla förmyckelsarne kunnar man hitta, för ingen menniska har tid att ta av dem; när elden sitter i knutarna, utom ibland, undantagsvis, när de tas av nemligen...

Civil

Det var inte elektrisk belysning i huset?

Muram

Inte i det här gamla huset, och väl var det, för nu kan de inte skylla på kortslutning.

Civil

Skylla på? Väl var det! – Hör nu ...

Muram

Tänker han ~~tvärja~~ mig? ~~nu~~! Gör inte det, för då tar jag tillbaka!

Civil

Ta tillbaka? Det kan han inte!

Muram

Inte?

Civil

Nej!

Muram

Jo, för vi ha inget vittne!

Civil

Inte?

Muram

Nej!

Civil [hostar]

×

Vittnet [in, från vänster]

Civil

Här är ett vittne!

Muram

Tänk en sån räf!

Civil

Man begagnar sitt förstånd, fastän man inte är sjutlifern är! [Till vittnet] Nu fortsätter vi med trädgårdsmästaren.

[De gå till vänster.]

Muraren

Nu har jag väl räknat ut! (Nej) Så der är det att prata!

Gunman [in med matsäcks knyte]

Muraren

Det var bra du kom!

Gunman.

Nu ska vi äta frukost, och vara snälla, du kan vara hungrig efter detta spetaklet, jag undrar om sångar Gustafsson repar sig efter det här, han hade börjat i bänkarne och skulle just gräfva handera, åt nu, der är målar Sjöblom redan i gång med spakeln, tänk att Fru Vesterlund kom ifrån eldsvådan så pass — Gud da, Sjöblom, nu har han arbete —

[Fru Vesterlund ut]

Gudda, gudda, fru Vesterlund, det kom hon godt ifrån, jag säger det och lägger det till...

Fru Vesterlund

Jag undrar just hvem som skall betala mig det jag förlorar i dag, för de hav en stor begrafning på Kårgården och det är min bästa dag, jag fick bära undan varor och glas...

Gunman

Hvad är det för en begrafning i dag, jag ser så mycket folk dra ut om tullen, och så ska de se på eldsvådan med...

Fru Vesterlund

Jag tror inte det är begrafning, men de ska visst resa en vård på biskopens graf - men det värsta var att Herrhuggarns dotter skulle som ni vet hålla bröllop med trädgårdsmästarens son, han

står i butik nere i stan, men nu har bristgårds-mästaren förlorat allt hvad han äger, ~~[illegible]~~ är det inte hans möbler som står der?

Gunman

~~[illegible]~~

Det är nog färgarns också, det kom ut i en handväskning hullen om bullen, hvar är färgarn nu?

Fru Vesterlund

Han är nere hos kommissarien och vittnar.

Gunman

Jaså, jaså! jaha... Se der är min kusin lik-kusken, han är alltid tystlig på hemvägen...

Lik-Kusken

God dag, Malvina. Vi har gått och tänkt på här i natt, hör jag, det ser just snyggt ut, men det hade vart bättre att du fått en ny kåk...

Fru Vesterlund

Åh gu bevare oss! Men hvem hav du varit ute med nu?

Lik-Kusken

Jag minns inte hur han hette, och det var bara en vagn efter, och ingen krans på kistan...

Fru Vesterlund

Det var inge glädjelik då, åtminstone... vill ~~du~~ du dricka något, så får du gå i köket, för jag har inget i ordning ännu på ett år sidan, och Gustafsson ska för öfrigt komma med sina kransar ~~[illegible]~~ hit, de har ju något ute på kyrgården i dag...

Lik-Kusken

Ja, de ska resa något monument åt bisko-

jen, han skref visst böcker, och så samla han skorf, det var en skorfskytt, så hav de sagt mig.

Fru Vesterlund

Hva är det för slag?

Lik-Klusken

Han hade korkskäfvor som han stack mular i, med flugor på ... de der förstår vi inte ... men det är nog så rigtigt ... för jag kom-mer i kölvet nu!

Fru Vesterlund

Gå in bakvägen då, så får du en tår ... Obs!

Lik-Klusken

Men jag vill tala vid fargarn innan jag äter, jag har hästarne här invid hos sten. huggaren min systling, du vet, jag tycker inte om honom som du också vet, men vi gör affärer till sammans, det vill säga, jag re-kommenderar honom till slerbhus, och der-för ställer jag in hästarne ibland på gär-den; säg till mig, när fargarn kommer, det var en tur att han inte hade fargerit här ...

[går bakom vänst. huset; Fru Vester-lund genom dörr]

x

Murarn [har slutat äta, börjar gräf-va igen]

Gumman

Slitar du ingenting?

Murarn

Jo, spikar, och gångjern; alla nyckelarna hänga der i en knippa på dörrposten ...

Gumman

Hängde de der förut, eller har du sam-lat ihop dem?

Murarn

De hängde der från början, när jag kom.

Gumman

Det var konstigt, då har man stängt alla dörrarne och tagit ut nyckelarne, innan det började brinna! Det var konstigt!

Murarn

Lite konstigt är det, ju, för det blef svårare att slicka och bergå. Jaja! Jaja!

[Paus]

Gumman

Jag har tjänt hos Jörgarne far, jag, för forti år sen, och jag känner folket, både Jörgarn och hans [broder, som for åt Amerika, fast de säger att han kommit tebakars; fadren var en regel karl, men pojkarna var ti och så – Fru Vesterlund derofver hon skötte den här Rudolf, ~~Oscars~~, ~~[illegible]~~, de kunde aldrig nå hvarann bröderna, slogs och kifvades jemnt – Jag har sett jag, här i huset har passerat mycket, så mycket, att jag tyckte det var tid det fick rökas ut – Usch ett sånt hus! Den ena kom, och den andra gick, men tillbakas kom de, och här dog de, här föddes de, här gifte de sig och skildes – Och brodern Arvid i Amerika trodes vara död i många år, ~~[illegible]~~ åtminstone tog han aldrig ut arfvet, men nu säger de som sagdt var att han kommit igen, ~~[illegible]~~ fast ingen har sett honom – de pratar så mycket ju! – Se der ~~[illegible]~~ hå vi Jörgarn från kommissarien!

Murarn

Han ser inte vidare glad ut, men det kan man inte begära ... Nå, men hvem var student den ofse på kammarn? Här hänger det

p. 12

ihop som ler och långhalm".

Gunman

Ji det vet jag inte, Han var i matten och läste med barnen! ~~[illegible]~~

Muran

Och med fun i huset också".

Gunman

Nej de spelte sånt der tennis och gråtade för resten; alla gråta ~~[illegible]~~ och skamfila hvar-ann här i quartaret ---

Muran

Jo, när de brät upp studentens dörr, så hitta de fullt med hårnålar på golfvet, det kom i dagen likvisst, men det måste ju gå öfver först ...

Gunman

Jag tror inte (det var) fargarn som kom, utan det är svager Gustafsson ...

Muran

Han är ju alltid arg, men i dag är han värre än mänsin, och nu kommer han väl och krafsier mig på min jordan, efter han har förlorat på branden ...

Gunman

Tyst med dig!

x

Trädgårdsmästaren [in] med ett kälfat begrafningskransar ~~[illegible]~~ och sä-dant]

Ska jag få sälja något i dag, så vi har till maten efter den här tillställningen, må tro?

Muran

Hade du inte assurerat di?

Trädgårdsmästaren

Jo för bankerutorna i glasförsäkringen, men

10.

i år skulle jag vara snäll och hade lovat al-
javl pappa, tänk att jag skulle vara ett sånt
änke-fä: [Ryser sig i hufvudet] och det får
jag inte betalt för. Sex hundra pappersrutor
ska jag klippa och klistra och allt! Ja de
da alltid jag var den dummaste af sju syst-
kon, en sån änna, ett sånt jättehufvud jag
var! Och så gick jag och sköp i går, hvarför
i helvete skulle jag supa just i går? Du
jag behöfver mitt förstånd i dag. Det var
stenhuggaren som bjöd, men jag skulle ha
sagt nej! – Jag ville inte! Men jag är en
skit, som inte kan säga nej! Och så är
det när de kommer och lånar pengar af
mig också, jag kan inte säga nej, mitt
arme barn! Och så hade jag den der po-
lisen på mig, som frågade och snärjde:
jag skulle ha hållit käft, som målaren der,
men jag kan inte hålla igen käften, och
så sa jag det och det, och han skref upp
alltihop, och nu är jag kallad att vittna!

Mamman

Hva sa sånger för slag?

Trädgårdsmästaren

Jag sa att jag trodde – att det var sjukt!
och att man tänkte på!

Mamman

Var Du sagt det?

Trädgårdsmästaren

Var ovänlig på mig, det förtjänar jag, för
jag är ett nöt!

Mamman

Hvem hade tänkt på di? – Generar dig inte

Vi ska ju gifta sammen vår barn i våll.

för Malarn, ~~[illegible]~~, och gumman rämer inte med spoalen.

Trädgårdsmästaren

Hvem som lände på? Studenten naturligtvis, efter det börja i hans Kammare...

Maran

Nej, under hans Kammare:

Trädgårdsmästaren

Var det under? Du har jag gått och ställt till... jag skutar illa jag; var det under hans Kammare? Hvad var det innuder då? Skåpet?

Maran

Nej, det var en garderob; se sjelf der: Det var Kokerskans garderob.

Trädgårdsmästaren

Du var det hon då!

Maran

Men säg inte det, då du inte vet det!

Trädgårdsmästaren

Stenhuggarn var inte gos på ~~[illegible]~~ kokerskan i går, han visste mycket han...

Gumman

Han skulle inte repa upp Stenhuggarns ord, för den som har sutit inne, kan man inte tro på...

Trädgårdsmästaren

Ach, det var så länge sen, och för resten, kokerskan var en drake, hon pinta alltid på grönsakerna...

Gumman

Nu kommer Jungarn från Kommissarien... tyst nu!

Fremlingen [in, med redingote, cylinder med sorgflor, kåjor.]

Gumman

Det var inte färgarn, men han var så lik honom!

Fremlingen

Hvad kostar en sån der krans?

Trädgårdsmästaren

Den kostar femti öre!

Fremlingen

Det var då inte dyrt.

Trädgårdsmästaren

Ja, si jag är ett sådant fä, så jag kan inte hugga till.

Fremlingen [ser sig omkring]

Var det ... brunnit – här?

Trädgårdsmästaren

Ja, det brann i går afton.

Fremlingen

Åh, herre Gud!

[Paus]

Hvem egde huset då?

Trädgårdsmästaren

Fabrikör Valström.

Fremlingen

Färgare?

Trädgårdsmästaren

Ja, han var färgare!

[Paus]

Fremlingen

Hvar är han?

Trädgårdsmästaren

Han väntas om en stund.

Fremlingen

Då skall jag gå lite här, så får kransen ligga tills jag kommer tillbaks, jag skall nemligen ut till kärgården sen.

Trädgårdsmästaren

Ska herr ut till biskopens monument?

Fremlingen

Hvilken biskop?

Trädgårdsmästaren

Biskop Stecksén, i Akademin, vet jag.

Fremlingen

Är han död?

Trädgårdsmästaren

Ja, för länge sen!

Fremlingen

Jasså! – Så får kransen ligga så länge.

[Går åt venster, betraktande ruinerna noga.]

x

Gumman

Var det en från assuransen kanske?

Mannen

Nä-h, inte den; för då skulle han ha frågat på annat sätt.

Gumman

Men han var så lik färgarn, i alla fall.

Mannen

Men han var längre!

Trädgårdsmästaren

Nu kommer jag ihåg en sak – jag skulle ju ha en brudbukett till i aften, och jag ska på min son bröllop, men jag har inga blommor och svarta rocken har brunnit upp. Det är ju alldeles ... Madam Westerlund skulle ge mig en till kransen, för hon är gudmor till bruden, det var en mycken hon stal skattet till av Jörgens hokerska som fått sin av första fru, den som nyste, men jag skulle binda och det har jag glömt bort – jag är det största rot som går på jorden —

[öppnar dörren till vänt. huset]

Fru Westerlund, får jag mycken nu, så ska jag göra't: Får jag mycken, säger jag! — Ska de vara kranz också ... rucken det till då? – Inte? – Du ger jag fan i bröllopet, det är alltsammans det! – De får gå till prästen och låta läsa ihop sig, men blenhuggarn blir vrinnig – vad ska jag göra då? — Det kan jag inte – har inte sofvit en blund på hela natten! – Det är för mycket för en menniska. – Ja, jag är ett kräk, jag vet det, skäll mer mig bara – Ser är kronkan, nu, tacka så mycket, så ska de vara en tok med, det har jag ingen, och så ska det vara ståltråd, och bindgarn, hvar ska jag ta det ifrån? – Inte vill man springa ifrån sitt arbete, inte! – Jag är led på alltihop, för när man stretat i femtio år, så brinner det upp i jag orkar inte börja om – och så kommer det på en gång, slag i slag; vet man jag går ifrån alltihop ...

[Går.]

x

Färgaren [in. upprörd, illa
svart
klädd, blå om händerna]

Är det slickt nu? Andersson?

Muraren

Nu är det slickt!

Färgaren

Har nånting kommit i dagen?

Muraren

Om? Det man gömmer i sitt kommer
fram uti tö.

Färgaren

Vad menar Andersson?

Muraren

Den som gräfver efter, han hittar.

Färgaren

Har du hittat något, som kan förklara
eldens uppkomst?

Muraren

Näh, inte sådant:

Färgaren

Du är ej fortfarande misstänkta, allihop!

Muraren

Inte vil jag heller?

Färgaren

Jo, bevars! Andersson hade varit synlig i
vinden på ovanlig tid.

Muraren

Jag kan ju inte alltid gå på vanlig tid
och söka ~~Mina~~ verktyg som ~~man~~ jag glömt. När
jag lagade kakelugnen hos studenten, så glömde
jag min hammare!

Färgaren

Och stenhuggaren, bisgårdsmästaren, Madam

16 Vesterlund, till och med ~~[illegible]~~ målarn der, alla äro vi misstänkta, studenten, kokerskan och jag aldra mest. Det var dock en tur att jag betalte assuransen den förut, annars hade jag tullit i klöfvet. – Tänk er, stenhuggaren misstänkt för mordbrand, han som är så rädd att göra den minsta orätt; han är numera så samvetsgrann, att om man frågar honom hur mycket klockan är, så svarar han, men vill inte svara på't, för klockan kan gå orätt. Vi känner ju hans två års straff, han lät rätta sig, och nu svär jag, att han är den hederligaste i qvarteret.

Muraren

Men rätten misstänker honom just derför att han begått ett felsteg ... och han erkänd.

Färgaren

Ja, det är så olika, så, det är så olika att se saherna, si! – Nu får Andersson gå, i alla fall, han ska ju på bröllop i qväll!

Muraren

Ja, det der bröllopet ... Det var någon som sålte Fabriksom en ijäns, och han skulle komma igen straxt.

Färgaren

Hvem var det?

Muraren

Det sa han inte!

Färgaren

Var det en ~~[illegible]~~ polis, di?

Muraren

Näh, det tror jag inte: – Der kommer han för resten!

[Går med Gumman.]

Fremlingen [in.]

Färgarn [betraktar honom med nyfikenhet, sedan med faba i vill fly, men kan icke]

Arvid!

Fremlingen

Rudolf!

Färgarn

Är det du?

Fremlingen

Ja!

[Paus]

Färgarn

Du är icke död, alltså?

Fremlingen

Jo, på visst sätt! – Jag kommer från Amerika, efter trettio år, det var något som drog, jag måste se mitt barndomshem igen, --- och så finner jag en ruin.

[Paus]

Det har brunnit i natt?

Färgarn

Ja! Du kom lagom.

[Paus]

Fremlingen [långsamt]

Den är ~~mats~~ tomten; tänk den liten pojkes för så många åren! – Den är mats-aln med de målade ~~trädstammar~~ väggarna; palmer ~~och~~ cypresser, under en rosenröd himmel; så drömde jag att verlden såg ut, bara man kom bort ~~från~~ ifrån hemmet! – Och Kabelungen med de blekta blommorna som vecte ut vor trädkor –

18.

visaren med Linkhuvudsorna – jag minns som barn ~~det~~ när vi flyttade in, så fanns det ett namn ristat i Linken – och så berättade mamma att den mannen med det namnet hade mördat sig i det rummet – det glömde jag snart; men när jag längre fram i livet blef gift med den mördades brorsdotter, så tyckte jag att mitt öde var liksom skrifvet förut på den der metallen – Du tror inte på sånt der, nå! – Du vet emellertid hur mitt äktenskap slutade!

Färgarn

Jo, jag har hört ...

Främlingen

Der är barnkammarn! Ja!

Färgarn

Låt oss inte gräfva i ruinerna!

Främlingen

Varför inte? När det är brunnet, så kan man läsa i askan, det gjorde vi som barn i brasorna ...

Färgarn

Sätt dig ner här vid bordet!

Främlingen

Vad är det här? Näringsstället Sista Spiken, der lik-snickarne tryo in, och der för i tiden deliqventerna fingo sista glaset innan de drogo ut till galgbacken ... Hvem håller här?

Färgarn

Madam Vesterlund, min sköterska.

Främlingen

Madam Vesterlund! Jag minns henne ... Det är som om bänken sjönk under mig och jag vandrade ner genom tidens, sectio år,

ser i barndomen – jag känner barnkammarluft, 19.
och tryck på bröstet – vi äldre tryckte mig,
och vi bullrade så nyligt, så jag var alltid
skrämd i jag gömde mig i trägården af fruktträn;
drogs fram och fick stryk, alltid stryk, men
kunde inte få reda hvarför, och vet det inte
än! – Det var ändå min mor...

Fargarn

Tyst!

Fremlingen

Ja, du var favoriten och hade alltid med-
håll... Så fick vi styfmor – stemmes far var lik-Bärare;
~~[illegible]~~, och vi hade sett honom i mån-
ga år åka förbi här på vagnen... Han
blef slutligen så bekant att han nickade
åt oss, och grinade, som om han menade, jag
kommer nog och har Er." Och så kom
han en dag in i detta hus, och blef kallad
morfar! Du var far gifte om sig med dottern.

Fargarn

Det var inte märkvärdigt.

Fremlingen

Nej, men huru det väfde sig ihop här, egna öden
och andras...

Fargarn

Det gör det nog öfverallt...

Fremlingen

Alldeles ja: öfverallt sig likt... När man är
nog ser man väfven ~~väfven~~ sättas opp: föräldrar, slägt, kamrater,
omgänge, tjenare är räningen; längre fram i
lifvet ser man inslaget, och nu går änets skyttel
fram och tillbaka med tråden; den knister ibland,
men knyts ~~[illegible]~~ tillsammans, och så fortfarande det; bommen
slår ~~[illegible]~~, garnet tvingas ihop till krumelurer och så ligger
väfven den. På ålderdomen när änet blir seende,
upptäcker man att alla krumelurerna bilda ett
mönster, ett namnchiffer, ~~[illegible]~~, ett

ornament, en hieroglyf, som man nu först kan tyda: det är lifvet! Verldsåfverskan har väft det:

[Pausa]

[Han ser sig]

Jag ser derborta i skröpliggen familjens fotografialbum [Han går fram till bägen och tar ett album] ... Den är vårt ödes bok: ~~Farfar~~ Farfar och Mormor, far och mor, systrarna, slägten, månget eller de då kallade vännerna, skolkamraterna, pigorna, fattigarne ... Och märkvärdigt är att jag som varit i Amerika, Australien, Congo och Hongkong, hvart jag kom, fanns det en landsman, minst en, och hur vi rotade oss, så kände denne landsman antingen min slägt, eller åtminstone en fadder eller en piga, en gemensam bekant med ett ord. På en Formosa råkade jag till och med en slägting ...

Fargarn

Hur har du kommit på dessa idéer?

Fremlingen

Genigenom att, hvem lifvet än gestaltade sig – jag har ~~har~~ varit rik och fattig, hög och låg, lidit skeppsbrott och haft jordbäfning, hvem lifvet än tedde sig, så fann jag alltid ett sammanhang och ett uppfattande – I den situationen såg jag resultatet af en föregående; när jag råkade personen den, så erinrades jag om personen den från det förflutna. Det fanns öfven scener i mitt lif som återkommit flera gånger, så att jag ofta sagt mig: det här (har) jag varit med om förut. Och det fanns händelser, som förefallit mig rent af omöjliga eller fördubeträffade.

Färgarn

Hvad har du varit under alla dessa år?

Fremlingen

Allt! Jag har sett lifvet från alla vädersträcks (och punkter!) ~~och~~ sydpolen och nordpolen, men alltid som om det var satt i scen för mig särskildt; och derigenom har jag slutligen försonat mig med en del af det förflutna, och kommit att medskulda andras och egna så kallade fel – Du och jag till exempel hade ju åtskilligt obytt ---

Färgarn (mörknar och ryggar)

Fremlingen

Ja, var inte rädd nu!

Färgarn

Jag är aldrig rädd!

Fremlingen

Tänk hvad du är dig lik!

Färgarn

Och du då!

Fremlingen

Är jag? Det var intressant! – Jo, du lefver i dina inbillningar att du är så modig, och jag minns ~~hur~~ när du fick den (fixa) fixa idén; ~~att~~ du hade hoppat på hufvudet i simskolan, och då du sa när mor: Ci, Rudolf har barnage, han! Det var åt mig det, åt mig, som vi berömt med och sjelfkänola. Men så kom det en dag, då du stulit äpplen, och var mycket fej att icke stå för det, utan skyllde på mig.

Färgarn

Hvar du inte glömt det?

Fremlingen

Jag har icke glömt det, men jag har förlätit.

22

– Jag sitter och ser hänifrån, just det äppelträdet, derför minns jag det så väl. Det står der borta, och är en hvit Gyllen – Och om du ser efter, skall du finna märket efter en stor afsågad gren. – Det hände nemligen så, att jag icke blef ond på dig för det ovättviska straffet, utan jag blef ond på trädet och förbannade det – Två år senare, var just den stora grenen torr, och blef bortsågad. Jag kom då att tänka på Fikonträdet som Frälsaren förbannade en gång, men jag, dog inga förnätna skutsatser, – Emellertid, kan jag än i dag alla fruktträden utantill; och när jag låg i gula febern en gång på Jamaica, så rälsade jag ofta allihop: De flesta äro qvar, ser jag: Der står Rosenträgen med sina rödstrimmiga frukter i och i den hängande en brofink; der ser jag melon. äpplena utanför vårt vindskjunker, der jag trotz examen som tekniker; der är Hampans, der är Höstaftonens: Runelpärorna tre som liknade en liten pojgamisproppel; och & der var Syltpärorn, som aldrig blef mogna; och hvilka vi förakta de, men som mor värderade de mest; det borde en Gökstyta i det gamla trädet, hon var på halsen och skreck så illa ... Det är femti år sen!

Förgarn [ond]

Hvart vill Du komma?

Femlingen

Lika misstänksam och ondsint! Det är intressant. – Jag har ingen afsigt med mitt prat, minnena tränga sig fram ... Jag minns att trädgården hägnades ut en gång i ~~och~~ men vi hade lof att spatsera i den. Det förefall

mig du som om vi voro utdrifna ur paradiset — och fröstaren stod bakom hvart träd! På hösten, när äpplena lågo mogna på marken, då föll jag på fröstelsen, det var oemotståndligt ...

Trädgården

Du stal också?

Fremlingen

Javisst! Men jag skyllde inte ifrån mig, på dig! — När jag sedan, vid fyrtio år, arrenderade en citronplantage i Sydsterna, ja, så hade jag tjufvar hvarenda natt i trädgården; jag kunde inte sofva, jag mognade, jag blef sjuka ... Då lånade jag på den fattiga trädgårdsmästarens gutlafson — här!

Trädgården

Han lefver än!

Fremlingen

Hemsöke han också stal äpplen i sin barndom?

Trädgården

Sannolikt!

Fremlingen

Hvarför är du så svart om händerna?

Trädgården

Derför att jag handlade farliga saker ... Är det något annat du menar?

Fremlingen

Hvad skulle det vara?

Trädgården

Att jag inte har rena händer!

Fremlingen

Äh!

Trädgården

Du hemsöke tänker på arfvet!

Fremlingen

Lilla snäcktig! Du är precis som du var vid åtta år!

Färgarn

Och du, lilla sorglös, filosofisk, och fåvitz!

Fremlingen

Så underligt det är! – Hur många gånger ha vi sagt det här, som vi nu sitter och säger?

[Paus]

Jag ser här i det album ... Systrarnas! Fem års dåda.

Färgarn

Ja!

Fremlingen

Och skolkamraterna?

Färgarn

Somliga upptagna, somliga avvaltna!

Flemling

Jag träffade en i Syd-Carolina – Axel Eriks. Son, minns du den?

Färgarn

Ja visst!

Fremlingen

Han berättade en lång natt då vi foro på tåget att vår aktade familj, som åtnjöt allmänt anseende, bara bestod av skurkar, och att förmögenheten uppstått medelst smuggleri här vid tullen, och att detta hus var byggt med dubbla murar för att gömma gods; kan du se att det är dubbla murar?

Färgaren [Krossad]

Det var derför det var så mycket garderober öfver allt!

Fremlingen

Denne Eriksson har hade varit vid tullen, kände vår far, och berättade interiörer, som vände upp och ner på hela min inbillade värld af föreställningar –

Färgarn

Slog du kronorna inte då?

Tremlingen

Hvarför skulle jag slå kronorna? – Emellertid blef jag gråhårig på den natten; och jag fick redigera om hela mitt lif; du vet att vi lefde i en inbördes beundran, att vi ansågo vår slägt vara den bästa, och att särskilda våra föräldrar sågos ~~[illegible]~~ med största religiös ~~[illegible]~~ vördnad. ~~Jag~~ Nu fick jag sitta och måla om dem i ansiktet, klä af dem, dra ner dem, och på ett dem vr mitt sinne. Det var ej nyeligt! Sedan började de spöken; ~~och~~ ~~[illegible]~~ litanie af de sönderslagna figurerna trängo sig ihop, men passade icke, och det blef till ett vrakskrinet af monster.

Alla dessa gråhårsmän som smugglingos i vårt hus och kallades farbröder, som spelade kort och åto sector, voro smugglare, af hvilka några stått i galejerna ... Hur du vet det?

Färgarn [alldeles nedgjord]

Nej! –

Tremlingen

Hela färgeriet var bara ett gömställe för smuggladt garn som färgades om för att bli oigenkännligt – jag minns att jag alltid kände den der lukten af färgkryp, något äckligt sött ...

Färgarn

Hvarför skulle du tala om allt det der?

Tremling

Hvarför skulle jag förtiga, och låta dig gå som ett | åtlöje när du skryter med din ~~[illegible]~~ (vördnadsvärda) slägt? Har du aldrig märkt att de grina åt dig?

Färgarn

Nähej!

26. [Paus]

Jag sitter och ser, i skräpkrogen ~~[illegible]~~ dess, på vår gamla bekekäp; du minns det var alltid stängt. Men en dag, då jag var borta, hittade jag nyckeln. De böcker som stodo framme för ~~[illegible]~~ hade jag sett genom glasrutorna – det var predikningar, stora Skaldens arbeten, trädgårdsböcker, Författnings-samlingar rörande tullväsen och beslag, Riksdagen. En bok om utländska mynt, en Teknologi, som sedan bestämde min bana; men jag upptäckte då, att bokarna dessa böcker gamla polats för annat, och jag förskräckte: den låg först rottingen – numera vet jag att den bittra polantran bär en frukt som ger det röda färgämnet drakblod, det är ju konstigt. – Derbredvid stod en burk med påskrift cyankalium ...

Färgaren

Den var väl till färgerit ...

Främlingen

Kanske, till annat också! – Men nu kommer det: I bundtar lågo hopa med illustrerade omslag, som väckte mitt intresse ... ja, utan förtalkningar, det var en viss Chevaliers berömda memoarer – jag tog ett dem, stängde skåpet x). Och dermed utträdde jag ur barndomens paradis och inträdde, för tidigt, i de hemligheter som ... ja.

x) Och under den stora eken derbredvid studerade jag. Vi kallade den för Almskapans träd, alt right.

Färgaren

Du också?

Främlingen

Jaså du också!

[Paus]

Fremlingen

Emellertid – vi ska tala om något annat, efter som det ligger i aska allt det der. – Hade du allvarsamt?

Färgarn [ond]

Frågade du inte det nyss?

Fremlingen

Jag kan inte minnas det; jag förvecklar så ofta det jag sagt, med det jag ämnat säga, och mest derför att jag tänker så intensivt, alltsedan den dag, då jag hängde mig i garderoben.

Färgarn

Hur säger du? (Var det detta som skedde den skärtorsdagsaftonen, och som vi sysloro i garderoben? alltid fingo vetta? Du du fördes till sjuk-huset?

W) Fremlingen

Jag hängde mig?

Färgarn [Långsamt]

Fremlingen [Långsamt]

Ja! – Ser Du så litet man vet om sina närmaste ~~och~~, sitt hem, sitt eget lif.

Färgarn

Men hvarför gjorde du detta?

Fremlingen

Jag var tolf år, och läs vid lifvet: Det var som att gå in i ett stort mörker ... jag visste inte hvad jag skulle här att göra ... och jag tyckte verlden var ett dårhus! – Detta upptäckte jag en dag, då skolan skickades ut med fackelor och faror att firа "landets förstörare" Då hade jag nyss lärt en bok der den sämste af riketts regenter ~~H~~ bevisades vara landets förstörare – och denna firade vi nu med hymner och hyllningar!

[Pause.]

Färgarn

Hvad hände på sjukhuset?

Fremlingen

Jag låg på barnhuset, kära du, som död. Om jag var det, vet jag inte — men när jag vakna-de hade jag glömt det mesta af mitt förra lif, och började nu ett nytt, men på det sättet, att vi ansåg mig konstig. — Är du angift?

Färgarn

Jag har hustru och barn i nästans!

Fremlingen

När jag vaknade till medvetande, tyckte jag mig vara i en annans person; jag tog lifvet med ett synnerligt lugn; det skulle väl så vara! och ju värre det var, dess intressantare blef det... Jag betraktade mig numera som en annan, och jag observerade, studerade den-na andra ~~sina~~ och hans öde, hvilket gjorde mig okänslig för egna lidanden. Men jag hade i den fåtts nya fördigheter... jag såg midt igenom menniskor, läste deras tankar, hörde deras afsigter. När jag var i sällskap, sag jag dem nakna... Hvar började alden nu-gonstans?

Färgarn

Det vet man ju inte!

Fremlingen

Men det stod i tidningen att det började i en garderob under studentens vindskammare, hvad är det för en student?

Färgarn [fösar]

Står det i tidningen? Jag har inte haft tid med den i dag. Hvad står det mer?

Fremlingen

Allt, från det.

Färgarn

Allt?

Fremlingen

De dubbla murarna, den aktade smugglar-familjen, halsjernet, hämnälarna ...

Färgarn

Vad är det för hämnälar?

Fremlingen

Inte vet jag, men de från det. Vet du?

Färgarn

Nej!

Fremlingen

Allt som i dagen, och man väntar en folk-ström för att gapa på det efföljande elåndet.

Färgarn

Kors i Herrans namn! Och det glädes dig, att din familj blir skandaliserad?

Fremlingen

Min familj? Jag har aldrig känt mig som slägt med er, aldrig haft några känslor för mina medmänniskor eller för mig sjelf, jag tycker bara det är intressant att se på dem ... Vad är din bestämd för en figur?

Färgarn

Stod det om henne också?

Fremlingen

Om henne och studenten.

Färgarn

Skänt! Du tog jag rätt! Du ska se! Vänta bara! – Der kommer Stenhuggarn!

Fremlingen

Du känner honom?

Fängarn

Och du med? En blodkorvare! Albert Erickson!

Fremlingen

Hvem har var i tullen, och hvem bror jag rökade på läget, han som var så väl underrättad om vår family.

Fängarn

Du är det den här djävelen som hade sprällat för tidningen.

×

Stenhuggarn [(med en hacka) in, betraktar ruinen]

×

Fremlingen

Det var en hemsk företelse...

Fängarn

Han har suttit inne också, tror jag ... Vet du hvad han gjorde? Han raderade på ett kontrakt som jag hade med en...,

Fremlingen

Och du satte in hvemom; nu har han hämnats!

[Fängarn

p. 39

Men det komiska är, att han numera anses som den hederligaste karl på hela trakten; han har blifvit martyr och nästan helgon, så man törs inte röra ve'n.

Fremlingen

Det var ungefärligt intressant!

×

Civil [in, till Stenhuggarn]

Vill stenhuggarn rifva ner den här muren?

Stenhuggarn

Den der vid garderoben?

Civil

Just den!

Stenhuggaren

det var den elden började, och jag är säker på att det står ett ljus eller en lampa der; jag känner fukten jag!

Civil

Gå på då!

Stenhuggaren

Gardenbordören brann visserligen upp, men trossbotten ramla ner, derför kunde vi inte få utrönt det der, men nu ska vi ta gatden!

[ohuggar med hackan]

Äh si nu går det! – Äh si nu går det! – Fär hej med den! – Ser han något?

Civil

Inte än!

Stenhuggaren [som förut]

Nu ser jag något! – Lampan har explo-derat, men foten är qvar! – Hvem är som denn panten igenkänner? – Jag tyckte fabrikören satt der!

Civil

Jo, han sitter der! [Tar lampfoten och visar fram] Känner fabrikören sin lampa?

×

Färgaren

Det är icke min, men det är informatorns.

Civil

Studentens? Hvar är han?

Färgaren

Han är nere i stan, men kommer väl snart, efter hans böcker ligger der.

[illegible]

Civil

Hur kom hans lampa i kolnerskans garderob? Hade han förhållande med henne?

Färgaren

Antagligen!

Civil

Para han erkänner lampan som sin, så hälsas han. Hvad tror fabrikören om saken?

Färgaren

Jag? Hvad ska man tro?

Civil

Ja, hvilket motiv har han haft för att tände på en annans hus?

Färgaren

Det vet jag inte! Klarhet, skadeglädtnad, menniskorna äro ju oberäkneliga ... Kanske han ville följa ~~[illegible]~~ något ...

Civil

Det var en dålig metod, efter som allt gammalt mäla kom i dagen. – Har han något agg till Er?

Färgaren

Troligen! Ty jag hade hjelpt honom en gång ur nöd, och sen hatade han mig, förstås!

Civil

Förstås! [Paus] – Hvem är studenten då?

Färgaren

Han är barnhusbarn, född af okända föräldrar.

Civil

Har fabrikören inte en vuxen dotter?

Färgaren [arg]

Jo, visst har jag det.

Civil

Jaså!

[Paus]

Civil [till Stenhuggaren]

Jag nu lit, ~~[illegible]~~ sina tolf man, och rif ner omvarne hastigt, så få vi se hvad mytt han kommer i dagen.

[ut]

Stenhuggaren

Det skall gå på ett ögonblick! [ut]

[Paus]

Fremlingen

Har Du verkligen betalt assuransen?

Färgaren

Ja visst!

Fremlingen

Sjelf?

Färgaren

Nej, jag skickade, som vanligt.

Fremlingen

Du skickade – en annan! Det är så likt Dig! – Skola vi gå i trädgården ett slag, och se på äppelträden?

Färgaren

Det kan vi göra, så få vi se hvad som händer sedan.

Fremlingen

Nu kommer det intressant!

Färgaren

Kanske icke så intressant, ifall du blir inblandad.

Fremlingen

Jag?

Färgaren

Hvem vet?

Fremlingen

Tänka en sådan väf.

Färgaren

Du hade ju ett barn på barnhuset?

Fremlingen

Dumer Wetter! – Låt oss gå i trädgården!

[Ridåfall.]

x

x x

[Samma scenerie, men med murarne nedrifna ej, så att trädgården synes med alla vårblommor, Tibast, Deutzia, Påskliljor, Narcisser, Tulpaner, Anrikler o.s.v., och med alla fruktträden i blom.]

[Stenhuggare, Murare med Gumma, Trädgårdsmästare, Lill-Johan, Madam Westerlund, Målare stå i rad och betrakta tomten]

Fremlingen [in]

Der stå de och glädas åt olyckan, väntande på offret, hvilket tyckes utgöra huvudsaken. Att det var mordbrand anse de som ett faktum, derför att de önska det! – Och alla dessa hofvar äro min ungdoms vänner, kamrater; med likaskulden är jag slägt genom min styfmor (hvars far var lika) – – – [Till de närvarande:] Stå inte der, goda folk, det (kan) ligga dynamit i källaren och (då) man väntar en explosion när som helst.

[Slopen skingras och försvinner]

Fremlingen [vid skräphögen letar i böcker]

Det är studentens böcker! – Samma snöja som i min ungdom – Livius: Romerska historien, som skall vara högst kvantende ord – men der är en bok av min broms samling! – Columbus, eller Amerikas upptäckande! – Det är min bok, som jag fick till julklapp 1852; namnet är utrade.

radt; alltså, den blef stulen från mig, och jag anklagade en piga, som blef bortkörd! Det är smyggat, kanske hon gick under på det! Femti år sen. — Den är kilramen till ett familjeporträtt: min store farfar, smugglaren, som stod i halsjern; Skrint! — Men hvad ser jag här? Gafveln af en mahognysäng — i hvilken jag är född! Marjens! — Stem: foten af ett matbord — det fäderne-ärfde — ja: det utgafs vara ebenholz, beundrades som sådant, och afslöjas nu, efter femtio år, af mig, såsom varande färgad lönn — alltidig var färgadt i vårt hus, för att vara eiegenkännligt, och våra barnkläder färgades också, så att vi alltid voro färgade på kragpanne: rhumberg, ebenholtz. — Här är balkaret, också smuggelgods, som utmätt tiden åt två slägten; ~~stra~~ drogs upp hvarje lördag, när vi fick kabeljau och ölsupa till middan — det brukade som ett intelligent ur, stanna, när någon dog; men när jag dog, så gick det vidare — Får jag se på dig, hur du ser ut inni, gamla vän — [Ut faller sönder vid beröringen] Hjälper inte att ta i. Ingenting höll att ta i, ingenting: ~~m~~ Fåfänglighet, förgänglighet! — Men den är jordgloben som satt ofvanpå, fastän den borde ha suttit under: du lilla jord: den tätaste af alla planeterna, den tyngsta, och derför så tungt på dig, så tungt att andas, så tungt att bära; ~~m~~ Korset är din symbol, men kunde ha varit en navrmössa eller en spännträja — villornas och fårarnes verld! — ~~Evige, Skaper, varför, hvor länge vill du så platt förgäta oss~~. Evige! din jord gäte vilse i rymden? ~~Ella~~ och hur kan hon att snurra rundt, så dina barn blefvo yra i huvudet och förlorade förståndet, att de icke förmå se det som är, utan endast det som synes? Amen! Den är Studenten!

36

×

Studenten [inf; söker någon med ö-
gonen]

Fremlingen

Han söker Fru! Och talar om allt hvad han vet, med ögonen! Lyckliga ungdom! — Hvem söks?

Studenten [förlägen]

Jag sökte ...

Fremlingen

Säg et, unge man, eller tig! Jag förstår Er så väl ändå!

Studenten

Med hvem har jag äran tala?

Fremlingen

Det är ingen ära tala med mig, det vet Ni, jag reynde en gång till amerika för skuld...

Studenten

Det var inte rätt gjordt ...

Fremlingen

Rätt eller orätt, men det är ett ~~interessant~~ faktum. Vi sökte alltså fru i huset, hon är inte här, men hon kommer nog snart hit, liksom alla andra, de dras till ödevidan som myggen ...

Studenten

– till ljuset!

Fremlingen

Det sa Ni, men jag ville ha sagt lampan för att välja ett mera pregnant uttryck. – Emellertid, dölj sina känslor, unge man, om han kan, jag kan dölja mina! – Vi talte om lampan, ja! Hur var det med lampan?

Studenten

Hvilken lampa?

Fremlingen

Si så der, ja! Nekar och ljuger allihop! – Lampan som stod i kolonelskans garderob, och som satte eld på huset.

Studenten

Den vet jag ingenting om.

Fremlingen

Somliga rodna när de ljuger, andra bli hvita på näsan – Den här har nyssfunnit något nytt sätt!

Studenten

Talar herrn för sig sjelf?

Fremlingen

Jag har den ovanan! – ~~Han~~ Eger herrn föräldrar i lifvet?

Studenten

Nej, det har jag inte!

Fremlingen

Nu ljög han igen, dock utan att veta det!

Studenten

Jag ljuger aldrig!

Fremlingen

Bara tre gånger på den här lilla stund! Jag känner herrns far.

Studenten

Det tror jag inte!

Fremlingen

Desto bättre, för mig! – Ser herrn den här kråsnälen? Den är vacker, ja! Men jag ~~vill~~ för aldrig se den sjelf, har ingen glädje af att den sitter kvar, under det alla andra njuter af den. Det är inte egoistiskt åtminstone, och det finns ögonblick, då jag ville se den på en annans halsduk för att få beundra den. Vill vi ha den?

Studenten

Jag förstår inte... Det är kanske bättre att inte ha den! som vi sade.

Fremlingen

Glaubke det: — Var inte stälig, hon kommer strax! — Är det afundsvärdt att vara ung?

Studenten

Nej, det kan jag inte finna:

Fremlingen

Man är sig inte sjelf, äter andras bröd, har aldrig några pengar, får aldrig tala i sällskap, behandlas som ett barnhufvud, och när man inte får gifta sig, så måste man titta på andras bröstmor med alla dess fatliga konsequenser. Slumbug ungdom!

Studenten

Ja i sanning! När man är barn, önskar man bli stor, det vill säga bli femton år, gå och läsa på cylinder; sedan önskar man bli gammal, det vill säga tjugoett år. Alltså vill ingen vara ung!

Fremlingen

Och när man blir (riktigt) gammal, önskar man vara död. Det återstår inte så mycket önskvärdt då? — Vet vi af att vi äro hjälpta?

Studenten

Gör jag?

Fremlingen

Ja, polisen sa' så nyss:

Studenten

Jag?

Fremlingen

Blir herren öfverraskad af det? Det herren inte att här i livet måste man vara beredd på allt!

Studenten

Hvad har jag gjort då?

Fremlingen

Inte behöfver man ha gjort något för att bli hånad; man är misstänkt bara!

Studenten

Du skulle man kunna håkta alla menniskor!

Fremlingen

Alldeles rätt, ja! Man skulle kunna lägga ett rep om halsen på hela slägtet, om man ville vara rättvis, men det vill man inte! Det är ett nyfiket slägte, fula, svettiga, ~~[illegible]~~, stinkande; orent linne, smutsiga strumpor med hål på, kylknölar, lilatornar, Usch! Nej, du är ett blommande äppelträd mycket vackrare; ser på liljorna vaxpå marken, det är som de äro ej hemma här, och kämn hur de dofta!

Studenten

Är ej en filosof?

Fremlingen

Jag är en stor filosof!

Studenten

Man kan skämtar med mig.

Fremlingen

Det se han ~~[illegible]~~ för att gå komma i väg: Gå sin väg då! Skynda sig!

Studenten ~~[illegible]~~

Jag vänta nogon hit!

Fremlingen

Jo, jag tänkte det. Men det är nog bäst gå och möta!

Studenten

Man kan sagt det åt Er?

Fremlingen

Det behöfves det.

Studenten

Du vill jag inte markera ... om det är du ...

Fremlingen

Är detta mitt barn? ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~; (i värsta fall,) Men jag har också varit barn en gång, och det var kvarken märkvärdigt eller roligt. – Och jag är hans ~~far~~: Hvad mer? För öfrigt ... hvem vet? – – – Nu ska jag hälsa på Madam Westerlund – hon tjente hos mi. Nu föräldrar, var trogen och godlynnad, och när hon

A.53

stulit i tio år, utvändes hon till trotjenarin-
na.

[Sätter sig vid bordet]

Här ligger Gustafssons kransar af mjölonris-
den han säljer som lingonris – lika skarfsigt
bundna som för fjortio år sen – allt hvad
han gjorde var skarfsigt eller dumt, och derför
gick det dåligt för honom. Hans sjelfkärme-
dom förlät honom dock mycket: Vite arma
Jå! brukade han säga, och då tog han af sig
mössan och ref sig i hufvud. – Den står en
mygten [han knackar på skulkan] ovattnad
förstås – han glömde alltid vatten, det fat...
och så ville han det skulle vara!

Målaren [tyres]

Fremlingen

Hvad är det för en målare? Han bör väl
också till Moraset och ~~min~~ han (kanske) ~~måla~~ en tråd
med i min väf! –

Målaren [har fixerat Fremlingen]

Fremlingen [fixerar igen]

Nåå, känner han igen mig?

Målaren

Är – det – Herr David?

Fremlingen

Har varit och är, om vore är att förnimma.
[Paus.]

Målaren

Jag skulle egentligen vara ond på honom.

Fremlingen

Var så god och var det! Men lät mig veta
ossalen bara: den behöfver det redan nu sig.

Målaren

Minns han ...

Fremlingen

Jag har tyvärr ett utmärkt minne!

Målaren

Minns han en gosse som hette Robert?

Fremlingen

Jo då, det var en stor lymmel som kunde vitra bra:

Målaren [långsamt]

Och så skulle han in på akademin, för att bli målare, artist. Men det var i den tiden, — då färgblindheten var på modet. Herr Anvid, var tekniker då, och så skulle han undersöka mina ögon innan pretron (hans far) (ville) hålla mig på målarskolan... Därför tog han två garnhärtor från färgerit; den ena rödaktig, den andra grönaktig; och så frågade han mig: Jag svarade, och kallade den röda grön, och tvärtom. Därmed var min bana förstörd...

Fremlingen

Det var ju rätt som det skulle vara!

Målaren

Nej! — För saken var den, att jag kunde skilja färgerna, men icke kunde skilja nummen. Detta upptäcktes dock först när jag var tretisju år...

Fremlingen

Det var en ledsam historia, men jag förstod inte bättre, och det får han förlåta mig!

Målaren

Hur skall jag kunna!

Fremling

Oförstånd är förlåtligt! — Hör på mig nu! Jag skulle in vid flottan; provseglade som extrakadett; och blev liksom sjösjuk; kamerater! Men jag tålde sjön; och sjösjukan härledde sig af att jag drack för mycket. Därmed var min bana krossad, och jag valde en annan...

Målaren

Vad har jag med flottan att göra! Jag drömde om Rom och Paris...

Fremlingen

Nå ja, man drömmer så mycket när man är ung, och när man är gammal med! För resten, det den var så länge sen, hvad är det att tala om!

Målarn

Tänk, så han kan säga! Kanske han kan ge mig igen ett förlorat liv...

Fremlingen

Det kan jag inte! men jag är icke heller skyldig till det! Det den med gamet hade jag lärt på skolan, och vi borde ha kära varann på färgerna – Dra nu så långt vägen räcker – en skuldre mindre kan bara vara en vilgemning (för mensklighetens!). – den är Madam Westerlund!

kunnat

Målarn

Tänk så han kan tala! Men han skall få njuta't!

x

Fru Westerlund [in på scenen]

Fremlingen

God dag, madam Westerlund; det är jag, skeva Arvid, blev inte rätt; jag har varit i Amerika, hur står det till; jag mår utmärkt, och här har brunnit, hennes man är död, han var polis, en mycket hygglig karl, jag tyckte om honom för hans goda humör och vänliga sätt, han var ett harmlöst qvickhufvud som aldrig sårade, jag minns en gång...

Fru Westerlund

Åh skeve gud! Är det min Arvid, som jag skötte...

Fremlingen

Ja, det var inte jag, det var min bror, men det gör ingenting, lika bart, jag talte om hennes gubbe som dog, för trettiofem år sen, det var

en stull man, min söndeles goda vän ...

Fru Westerlund

Ja, han var väl [Paus] men inte vet jag säkerligen – Herr Arvid Hansson känner ...

Fremlingen

Jag känner inte ... Gubben Westerlund minns jag väl, och jag tyckte så bra om honom ...

Fru Westerlund [långsamt]

Det är ju skam att säga, men, inte hade han det bästa lynnet, han hade liksom ett sätt att ställa sig in med folk, men man visste inte hvad man sa ... eller han sa det bakvänges ...

Fremlingen

Hvad för något? Mente han inte hvad han sa? Skamke han var falsk?

Fru Westerlund

Skam till säganden, tror jag ...

Fremlingen

Nu gör upp ett ljus för mig! – Tänk en sådan karl! Och jag har gått i trettiofem år och haft väl om honom, saknat honom, nästan sörjt hans bortgång, jag köpte en krans till hans kista af mina tobakspengar ...

Fru Westerlund

Hvad var det, hvad var det då?

Fremlingen

Tänk en sådan skurk! [Paus] Jo: han narrade mig, en julidag; och sa att man skulle ta under hvart tredje ägg för hönsen, så värpte de dem flera. Jag gjorde så, fick stryk, höll på att kommit ... i Röstum ... Men jag min-tänkte aldrig honom som angifvare ... han gick i kökskammaren och smuggade – pigorna fick slå ut diskbänkbaret ogenerad – nu ser jag honom i hans rätta dager! – Och nu sitter jag och blir ond på en som legat i graften i trettiofem

Fremlingen

Var han skamke falsk?

Fru Westerlund

Ja: Han var – lite – ja han mente inte hvad han sa! Nu Herr Arvid, hur var han kaft det?

är! – Han var alltså satirisk, och det förstod jag inte då: fast jag förstår det nu!

Fru Westerlund

Ja, han var allt lite satirisk, det vet jag!

Fremlingen

Nu minns jag mera ... Och denna Johnny har jag haft väl om i tretti och fem år! Och jag var på hans begrafning, fick min första hodry ... Och så minns jag, han brukade smickra mig, kallade mig professorn, fideikommissarien ~~och~~ ... Usch! --- der ha vi Stenhuggaren! Gå in nu Madam, annars få vi gråt! när den der kommer med sina räkningar; gå Madam! vi räkas igen.

Fru Westerlund [går in]

Nej, vi ska inte räkas mer, man skulle aldrig räkas igen – det är inte detsamma som förut, och de bara ilfver sinder på en; hvad måste han gå och säga allt det der på, då jag hade det så redigt förut ...

Stenhuggaren [in]

Fremlingen

Kom an!

Stenhuggaren

Hva falls?

Fremlingen

Kom an!

Stenhuggaren [fixerar]

Fremlingen

Ser han på min kräsnäl? – Den har jag köpt i London vid Charing Cross. –

Stenhuggaren

Jag är ingen tjuf!

Fremlingen

Ne men ~~jag~~ vi utöfver den ädla raderings-

skamten! Ni raderar!

Stenhuggaren

Det är sant, men det var ett tjyfkontrakt som höll på att strypa mig.

Fremlingen

Hvarför skref ni under?

Stenhuggaren

Derför att jag var nödställd.

Fremlingen

Det är ett motiv.

Stenhuggaren

Men nu har jag fått hämnd!

Fremlingen

Det var ju skönt!

Stenhuggaren

Och nu ryker de in!

Fremlingen

Var vi aldrig slagits som pojkar?

Stenhuggaren

Nej, jag var för ung!

Fremlingen

Ha vi inte ljugit på hvarann, eller stulit något, eller krossat hvarandras barnar, eller förförd hvarandras systrar?

Stenhuggaren

Näh, men min far var vid hellen och herns far var smugglare...

Fremlingen

Hi der; allti något!

Stenhuggaren

Och när min far icke kunde göra beslag så fick han afsked.

Fremlingen

Ska herrn hämnas på mig, derför att herrns far var en fä.

Stenhuggaren

Hvarför sa herrn nyss att det låg dynamit i källaren?

Fremlingen

Nu ljuger herr igen! Jag tror att det under ligger dynamit der, och allting är förmöjligt.

Stenhuggaren

Emellertid är nu studenten hälsad: skänker han honom?

Fremlingen

Mycket lite; hans mor deremot var piga i ett hus. Han var både vacker och god, jag gick och friade till henne; under tiden fick hon ett barn.

Stenhuggaren

Är ni inte far du?

Fremlingen

Nähä! Men eftersom faderskapet icke är förnekat, så är jag väl likväl skyldig:

Stenhuggaren

Du har man ljugit på herrn?

Fremlingen

Javisst! Men det är ju ett mycket vanligt fall...

Stenhuggaren

Och jag var med och vittna mot herrn... på ed!

Fremlingen

Det kan jag väl tro; men hvad gör det? — Nu slutar vi med att repa dref — annars kommer vi ~~[illegible]~~ tillbaks till repet på slagtorn: och riset på elden:

Stenhuggaren

Men tänk på mig som gått mened...

Fremlingen

Ja, det är ~~[illegible]~~ inte trefligt, men sådant kan ju hända...

Stenhuggaren

Det är nyttigt: Är det inte nyttigt att lefva?

Fremlingen [med handen för ögonen]

Jo: det, är, öfver, all, beskrifning, nyttigt.

Ψ/ Ingenting gör någonting!

Stenhuggaren.

Jag vill inte läsa längre...

Fremlingen.

Måste! [Paus] Måste!

[Paus]

Hör nu, Studenten är frånsagd, kan han bli lös?

Stenhuggaren (efter som vi talar vackert!)

Svårligen! – Nu skall jag säga en sak: han är oskyldig, men kan icke visa sig; ty ~~han~~ det enda vittnet som förmår bevisa hans oskuld, måste dengenom ~~kunna~~ bevisa hans skuld – på ett annat håll.

Fremlingen

Det är hon med hämnlarne?

Stenhuggaren

Ja!

Fremlingen

Är det den gamla eller unga?

Stenhuggaren

Det får han räkna ut sjelf; men kokerskan är det inte.

Fremlingen

Tänk en sådan käft! – Men hvem har ställt lampan der?

Stenhuggaren

Hans värsta fiende.

Fremlingen

Har hans värsta fiende tänkt på?

Stenhuggaren

Si det vet jag inte! – Det vet endast murarn!

Fremlingen

Hvem är murarn?

Stenhuggaren

Han är ältet i gården, (liksom sägt) till Madam Westerlund, kämner hela huusets hemligheter; han vågar hemlighet med fabrikören, så attraden vill-

var inte.

48.

Fremlingen

Hvem är nu Fru, min svägerska?

Stenhuggaren

Ja! - Han var lärarinna i huset när första fru gaf sig i väg!

Fremlingen

Hvad är det för karakter på henne?

Stenhuggaren

Hm! Karakter? Ja, det vet jag inte hvad det är. Menar herr rytte? Namn och karakter står det på mantalsförteckningen, men den förträr inte karakter utan sysselsättning.

Fremlingen

Jag menar sinnelag.

Stenhuggaren

Jaså, ja sinnet växlar det; hos mig är det beroende på hvem jag talar med. Med en tryggliq människa är jag tryggliq, och med en elak så blir jag ett vildjur.

Fremlingen

Men vi talte om Frans sinnelag: hvar-dagslag?

Stenhuggaren

Jaa, ingenting; som folket mest; blir ond, om man retas med henne; god igen; man kan ju inte alltid vara vid samma lynne.

Fremlingen

Jag menar, är hon glad eller tungsint?

Stenhuggaren

När det går en väl, är hon glad, och när det går emot, är hon ~~[illegible]~~ ledsen eller ond, som vi andra.

Fremlingen

Ja, men, hvad hon hon för sätt att vara?

Steinhuggarn

Ja, det kommer väl på ett ut! – Men som bildad människa har hon ju ett studerat sätt, förstår, det vill säga, hon kan bli graf, hon med, när sinnet sinner på.

Fremlingen

Det der blef jag inte klug på!

Steinhuggarn [klappar honom på axeln]

Nej, man blir inte klug på människor, herre.

Fremlingen

Han är sympatisk: – Vå hur lycker Ni om fabriken, min bror?

[Paus]

Steinhuggarn

Jo, han har ett gott sätt! Något annat vet jag inte, för det han säger, kan jag ju inte få reda på.

Fremlingen

utmärkt! – Dock! Han har alltid blåa händer, men Ni vet att de äro hvita innuder.

Steinhuggarn

Men då ska de skrapas först, och det tillåter han inte.

Fremlingen

Gott! – Hvad är det för unga människor, som kommer der?

Steinhuggarn

Det är trädgårdsmästarens son och min dotter, som skulle hålla bröllop i qväll, men jäte det upptäckt för stadsmans skull. – Nu går jag, för jag vill inte genera dem – Ni förstår, en sån hår svärfar som jag. – Farväl!

[Går]

Fremlingen [drar sig bakom vänstra huset, men göbler synlig för åskådarne]

Alfred och Mathilda [in, hand i hand]

Alfred

Jag måste hit och se på brandstället – jag måste –

Matilda

Vad är det att se på?

Alfred

Jag har haft så ont här i huset, så att jag önskade det på det mången gång...

Matilda

Ja, jag vet att det stod och stryggade för trädgården, och nu ska det vara bättre, barn de inte bygger ett nytt större hus...

Alfred

Här är ju skönt och fritt, luftigt och soligt, ~~visst~~ (och) jag hoppas att det skall bli gata...

Matilda

Då ska vi flytta hemifrån?

Alfred

Ja, vi ska flytta allihop, och det tycker jag om, jag tycker om nytt, jag skulle vilja utvandra...

Matilda

Nu nej! Vet du att vår dufvor byggde på taket här, och när det brann i natt, så ~~for de~~ flög de först omkring, men när taket föll in, så for de midt i elden. --- De kunde inte skiljas från gamla hemmet!

68

Alfred

Men vi måste ut härifrån – ut! Far säger att jorden här är utsugen...

Matilda

Jag hörde att stybben efter branden skulle köras ut på landen och förbättra jorden...

Alfred

Du menar askan...

Matilda

Ja, det skall vara bra att bo i askan ...

Alfred

Ny jord är bättre ...

Matilda

Men din far är ruinerad ...

Alfred

Inte alls, han har pengar på banken! – Ja, han beklagar sig, det gör ju alla ...

Matilda

Var han ... Är han inte ruinerad av eldsvåden?

Alfred

Inte en smul! Men han är en gammal blåsa filur, just han klagar sig ett nöt ...

Matilda

Vad skall jag nu tro på?

Alfred

Han har pengar utlånta åt mররarn här ... och andra fler.

Matilda

Jag vet inte hvar jag är hemma? Drömmer jag? .. Vi ha grätit hela morgonen öfver din fars olycka, och öfver det uppskjutna bröllopet ...

Alfred

Du stackars liten! Men bröllopet skall ju stå i gröll ...

Matilda

Är det inte uppskjutet?

Alfred

Det är framskjutet två timmar, tills far hinner på sin nya rock ...

Matilda

Och vi som ha grätit ...

Alfred

Onödiga tårar! Så mycket tårar!

Matilda

Det gränner mig, att de voro onödiga, fattan ... tänk att svärfar kan vara så skälmaktig ...

Alfred

Jo, det är en stors skämtare, lindrigast sagdt – man säger alltid han är trött, men det är bara lättja, han är så lat, så lat...

Matilda

Säg nu inte mera ondt om tränfar – men låt oss gå härifrån – jag måste bå mig ju, och lägga upp mitt hår – Tänk att tränfar inte var den jag trodde – gå och spela och narras så der! – Hamske du också är så der – att man inte vet hvem du är!

Alfred

Det får (du) reda på sen!

Matilda

När det (är) på sent!

Alfred

Aldrig på sent...

Matilda

Vi är så stygga här i gården... Och nu är jag rädd för En...

Alfred

Inte för mig heller!...

Matilda

Jag vet inte hvad jag ska tro... Hvarför har du inte sagt det för att tränfar hade det bra...

Alfred

Jag ville pröfva Dig, och se om Du tyckte om mig som fattig.

Matilda

De säger så efteråt (att de vill pröfva) men derför kan jag ju aldrig tro på en menniska mer...

Alfred

Gå och bläs Dig nu: jag skall beställa vagnar.

Matilda

Få vi vagnar? ψ)

Alfred

Tackvagnar!

Matilda

Tackvagnar? Och i qväll?

ψ) Alfred Javisst!

Matilda

Är så roligt! Ähm, kom fort! Vi få tackvagnar!

Alfred [tar henne i handen och de hoppa ut]

Slår hon dig! – Hej!

×

Fröulingen.

Bravo!

×

Civil in kolar sakta vid Fröulingen, som svarar på samma sätt, under loppet av cirka en half minut, hvarpå Civil går.]

×

Fru [in, svartklädd ♀; fixerar länge Fröulingen.]

Är detta min svåger?

Fröulingen

Ja, det är jag. [Paus] Motsvarar jag inte beskrifningarne, eller utmålningarne?

Fru

Ursprigligt sagdt: nej!

Fröulingen

Man brukar inte göra det; och jag må bekänna att den karakteristik jag nyss mottog öfver en person icke heller är lika med originalet.

Fru

Ja, menskorna gör hvarann så orätt, och de målar om hvarann, hvar efter sin afbild...

Fröulingen

Och de göra (som) teaterdirektörer och utdelar roler åt hvarann; sommliga ta emot roler, andra lemna till.

bakis den och föredra att improvisera ...

Fru

Hvad har Ni spelat i för jacka då?

Fremlingen

Förförarens! – Tacke derför att jag varit någon; jag har aldrig förfört, hvarken flicka eller hustru, men jag blef en gång i min ungdom förförd, och derför fick jag rolen. Det är att den trin. gades på mig, så jag tog den; och jag har i tjugo år gått med förförarens onda samvete ...

Fru

Ni var oskyldig alltså?

Fremlingen

Jaha!

Fru

Så sällsamt! Min man talar än i dagom Nemesis som förföljt En derför att vi förfört en annans hustru.

Fremlingen

Det kan jag väl tro. – Men En man är ett ännu intressantare fall: Han har gått och ljugit ihop ~~sin~~ en karaktär åt sig; inte sannt, att han är feg i livets strider?

Fru

Jo visst är han feg.

Fremlingen

Och skryter med sitt mod, som bara är brutalitet.

Fru

Vi kämner honom väl, Ni!

Fremlingen

Ja, och nej! – Nå, och Ni har väl lefvat i den tron att Ni var ingift i en aktad familj, som alltid hedrat sig?

Fru

Jag har trott det till i dag morgse –.

Fremlingen

Du ramlar det ihop! – Hvilken väf af lögner, misstag, missförstånd! Och det skall man ta allvarsamt!

Fru

Gör vi det?

Fremlingen

Ibland! numera ytterst sällan. Jag går som en sömngångare på en halslist – jag vet att jag sofver, men jag är vaken – och jag väntar hvar bli väckt.

Fru

Vi har hr varit på andra sidan...

Fremlingen

Jag har varit öfver floden, men jag minns intet annat än – att der var allt hvad det gaf sig ut för! Det är skilnaden!

Fru

När ingenting hjälper att ta i, hvad skall man då hålla sig till?

Fremlingen

Vet vi inte det?

Fru

Säg det! Säg det!

Fremlingen

Ödmjukhet gör tålamod; tålamod gör förfarenhet, förfarenhet gör hopp; men hoppet låter icke komma på skam.

Fru

Hoppet, ja!

Fremlingen

Ja, hoppet!

Frun

Tycker Ni aldrig det är roligt att läsa?

Fremlingen

Jo visst; men äfven det är en villa. Jag skall säga Er, min sångerska, att när man är född utan hinna på ögonen, så ser man lif och menniskor så, som de äro ... och man ska vara en gris för att tillåtas här i Sorgan — Här man sett sig mätt på de blå dunster, så vänder man ut och in på ögonen och tillar sig sjelf in i själen. Den finns verkligen något att se på ...

Frun

Hvad ser man der?

Fremlingen

Sig sjelf! Men när man sett sig sjelf, så dör man!

Frun [håller händerna för ögonen]

[Paus]

Vill Ni hjelpa mig?

Fremlingen

Om jag kan!

Frun

Försök!

Fremlingen

Vänta nu! — Nej, det kan jag inte! Han är oskyldigt häktad; endast Ni kan fria honom, men det kan Ni inte. Det är just som ~~[illegible]~~ icke är hundet af menniskor ...

Frun

Men han är icke skyldig.

Fremlingen

Hvem är skyldig?

[Paus.]

Ingen! --- Det var vänels!

Fremlingen

Jag vet det! –

Fru

Hvad skall jag göra?

Fremlingen

Lid! Det går över! Även det är en fångenhet.

Fru

Lid?

Fremlingen

Lid! men hoppas!

Fru [räcker handen]

Tack!

Fremlingen

Och tag till tröst –

Fru

Hvad?

Fremlingen

Att vi icke lider oskyldigt.

Fru [böjer huvudet & och går]

x

Fremlingen [går upp på rummen]

x

Färgarn [in, glad]

Går du och spökar här på rummen?

Fremlingen

Spöken trifs på rumen. – Nu är du glad?

Färgarn

Nu är jag glad.

Fremlingen

Och modig?

Färgaren

Hvem skulle jag frukta, och hvad?

Fremlingen

Jag märker af din glädje att du är okunnig om en vigtig omständighet ... Har du mod att bära en motgång?

Färgaren

Hvad är det om?

Fremlingen

Blekner du?

Färgaren

Jag?

Fremlingen

En stor motgång!

Färgaren

Säg det!

Fremlingen

Den civile polismannen var nyss här, och meddelade mig ... mellan fyra ögon ...

Färgaren

Hvad?

Fremlingen

Att assuransafgiften aflemnades två tim. mar för sent ...

Färgaren

Hors i ... hvad säger du? - Jag skickade ju min hustru med pengarne!

Fremlingen

Men hon skickade bokhållaren ... och han kom för sent!

Färgaren

Då är jag ruinerad!

[Paus.]

Främlingen

Gråter Du?

Färgarn

Jag är ruinerad!

Främlingen

Ja! Han du inte bara det?

Färgarn

Hva ska jag leva på? Hva ska jag ta mig till?

Främlingen

Arbeta!

Färgarn

Jag är för gammal; har inga vänner...

Främlingen

Du kanske får nu! En olycklig människa är alltid sympatisk; och jag hade ~~[illegible]~~ mina bästa stunder i olykkan.

Färgarn [vild]

Jag är ruinerad!

Främlingen

Men i medgången och lyckans dagar fick jag gå ensam; afunden kunde icke dölja sig under vänskapen...

Färgarn

Då stämmer jag bokhållaren!

Främlingen

Gör inte det!

Färgarn

Han skall betala...

Främlingen

Hvad De är dig lik! Hvad tjenar det att lefva när du ingenting lärt!.

60.

Färgarn

Jag stämmer honom, det var en skurk, han bratade mig, derför att han fick en örfil en gång ...

Fremlingen

Tillgjif honom – såsom jag (dig), när jag efterskänkte mitt arf.

Färgarn

Hva är det för arf?

Fremlingen

Oförbätterlig: Obarmhertig: Feg! Lömsk-lig: – Gå i frid, broder:

Färgarn

Hvad är det för arf du talar om? 4)

Fremlingen

Skulden quittas: Målet afskrifves (saken kan icke uträtas), parter.

Färgarn [skrattar] nu afträdes ...

Hva, hva, hva ...? Kolumbus?

Jag är ruinerad!

Fremlingen

Ja, min bok, som blef din!

Färgarn [tiger]

Fremlingen [tar sin krans från bordet]

Jag tänkte gå ut till kärgården, med ~~att lägga~~ denna krans, till föräldrarnes graf; men jag skall lägga den här, på ruinen af mitt fädernehem: mitt barndomshem!

[Går en tyst bön]

Och nu: ut i vida verlden igen, vandrare!

4) Fremlingen

Hör du, broder, Rudolf, min moss son i alla fall, du satt in studentgarn, derför att han tatarade ... väl ... men du tatarade i min Kristofer Kolumbus eller Amerikas upptäckande.

Färgarn [slagen] Hva, hva, hva ...? Kolumbus?

Fremlingen

Ja, min bok, som blef din!

Färgarn [tiger]

Fremlingen

Ja! Och att du har in studentens lampa: garderoben, det förstår jag, jag förstår allting, men vet du att matbordet icke var Ekenholz?

Färgarn

Var det inte?

Fremlingen

Det var lönnträ!

Färgarn

Känn?

Fremlingen

Huset ära och skatthet, värderadt till 2000 kronor:

Färgarn det också? Klumbug det också!

Fremlingen Ja! Färgarn skrik!